

Naděje a rezignace

Když jsme tedy ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista, neboť skrze něho jsme vírou získali přístup k této milosti. V ní stojíme a chlubíme se nadějí, že dosáhneme slávy Boží. A nejen to: chlubíme se i utrpením, vždyť víme, že z utrpení roste vytrvalost, z vytrvalosti osvědčenost a z osvědčenosti naděje. A naděje neklame, neboť Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán. (Ř 5,1-5)

Následující neděle v povelikonočním období bude spojovat téma naděje. Nejen proto, že Velikonoce jsou především pozváním k víře a naději, ale také proto, že naděje se v naší době stala převelikou vzácností, druhem na pokraji vyhynutí, „nedostatkovým zbožím“. Co nám v životě chybí nejvíc, je naděje.

Většina lidí by s tímto tvrzením zřejmě nesouhlasila. Člověk má přece jiné, vážnější problémy. Čeho se nám nedostává nejvíc? Co nám chybí – čas, peníze, zdraví...? Co je ještě problém? Konzumní společnost? Nebo že chybí poctivá, zodpovědná politika? Vzájemná slušnost. Možná si myslíme, že nám chybí ochota a motivace. Ale není to všechno ve skutečnosti nedostatek naděje?

Naděje je jedním z velkých témat apoštola Pavla, ale ještě než se vrátíme k listu Římanům, dovoluji jeden příběh o naději.

Podle židovského kalendáře je dnes 27. den měsíce Nísánu. V hebrejštině se mu říká Jom ha-Šoa, Den vzpomínek na oběti holocaustu. Jedním z těch, kdo přežili holocaust, byl židovský psychiatr Viktor Emanuel Frankl. V roce 1941 byl poslán do Osvětimi a další tři roky byl vězněn ve čtyřech koncentračních táborech. V táboře zahynuli jeho rodiče, manželka. On přežil. O tom, co viděl a prožil v koncentračních táborech, napsal několik knih. Ještě v roce 1945, krátce po osvobození, napsal knihu, která je přeložena i do češtiny, a má název *A přesto říci životu ano*. V této knize Viktor Frankl píše, že dvě věci drželi lidi při životě i navzdory hrůzám, které denně v koncentráku prožívali i navzdory tomu, že by jistě bylo snadnější rezignovat a zemřít. První z těch dvou byla láska, tou druhou naděje. Naděje na nějaký smysl, který bude zapotřebí v budoucnosti naplnit.

„Váleční zajatci, kteří ztratili víru v budoucnost – svou osobní budoucnost – byli ztraceni... ztráta naděje a odvahy měla smrtící účinek.“ „Běda tomu, kdo už před sebou žádný cíl neviděl, kdo už neměl žádný obsah svého života, kdo už nespatořoval ve svém životě žádný účel, komu zmizel smysl jeho existence a tím pádem se neměl k čemu upnout. Takoví lidé zcela ztratili půdu pod nohama o oddali se pádu.“

Dr. Frankl konkrétně popisuje, jak taková apatie vypadala: „Jednoho dne tito zajatci odmítli vstát a jít pracovat. Zůstali v baráku a leželi na špinavých palandách. Nepohnuly s nimi ani výhrůžky ani varování. A pak udělali něco, co jsme viděli mnohokrát. Odněkud ze dna kapsy vystrachali umolousanou cigaretu, kterou si dlouho schovávali, zapálili si a kouřili. V tu chvíli jsme věděli, že do 48 hodin ten člověk zemře.“ Ztratili naději, poddali se touze po bezprostředním požitku a smrt byla blízko.

Frankl z toho později vyvodil, že pouhé **přežití** nemůže být nejvyšší hodnotou. Ve skutečnosti může člověk přežít jedině tehdy, když žije pro něco. Být člověkem znamená být zaměřen a zacílen na něco, co není opět on sám.

Druhým příběhem o naději, je příběh apoštola Pavla. List Římanům byl sepsán v době, kdy ještě mladá církev prožívala svoji první velkou krizi, narůstaly rozbroje a neshody mezi křesťany z Židů a křesťany z pohanů. Pavel věřil v jednotu církve (a ve svých dopisech k jednotě navzdory vši různosti opakovaně vyzývá), věřil, že nepřátelství mezi Židy a pohany lze smířit. Ale zároveň měl i opodstatněné obavy, jak to bude dál, protože napětí mezi těmito skupinami rostlo.

Pavel byl přesvědčen, že je to vůle Boží, aby židé a pohané žili ve společenství víry a lásky a že toto společenství bude předobrazem, prototypem Božího království, v němž je budoucnost lidstva. Ale všechno nasvědčovalo tomu, že se ani pohané a Židé, které spojovala víra v Krista, nebudou schopni mezi sebou dohodnout, že rozdíly budou nepřekonatelné, že jeden druhého nepřijmou.

A v této situaci, kdy je v sázce všechno, na čem postavil svůj život, píše Pavel list do Říma. A právě v této situaci se mu znovu a znovu vrací téma naděje. Aby mohl dál smysluplně žít, naplnit své poslání, propracuje se k novému, mnohem hlubšímu pojetí naděje.

A teď ty příběhy propojíme a pokusíme se v nich najít poselství pro nás. Co mají společného osudy zajatců v koncentračních táborech s misí apoštola Pavla, který žil v prvním století, a s námi, kteří žijeme v 21. století?

Je to poznání, že naděje člověka není závislá na tom, co se děje kolem nás, ale na tom, co je v nás. Člověk může mít naději a může si ji udržet i navzdory tomu, že jej obklopují nevyslovitelné hrůzy. Člověk si může udržet naději i navzdory vlastnímu utrpení, nemoci, bolesti. Člověk může mít naději, i když ho vše kolem přesvědčuje o marnosti a zbytečnosti jeho úsilí.

To není žádný laciný životní optimismus, nějaké vnitřní nastavení, které někdo má a někdo jiný zase ne. To je rozhodnutí, celoživotní zápas, v němž střídavě vítězíme a prohráváme.

Kde se ta naděje bere? Apoštol píše: **„Chlubíme se i utrpením, vždyť víme, že z utrpení roste vytrvalost, z vytrvalosti osvědčenost a z osvědčenosti naděje. A naděje neklame, neboť Boží láska je vylita do našich srdcí.“** Naděje – to je Boží láska vylitá do našich srdcí. To je život, který má budoucnost a v ní smysluplný cíl. To je dar vytrvalosti – tváří v tvář bídě našeho světa, osobním nezdarům a prohrám i různým dalším životním okolnostem, které nás mohou odrazovat.

Problémy s nedostatkem času peněz, o nichž jsem mluvil na začátku, jsou v této perspektivě pouze problémy „technické“. Má-li kdo před sebou smysluplný cíl, o který usiluje, pak také ví, že mu **stojí za to** překonávat různé překážky, vydržet a vytrvat. Že pro ten cíl, velký a důležitý cíl, stojí za to zatnout zuby a vydržet. Pakliže tento cíl není, mohou tyto „technické problémy“ nabýt vyšší důležitosti, než ve skutečnosti mají. Není-li cíl, není důvod trpět ani se přemáhat. Proč se trápit? A proč vůbec něco dělat?

Tam, kde chybí naděje, se může život vyknout z kloubů. Nejčastěji to má dvě podoby: neurotický aktivismus, kdy člověk snaží zachránit sám sebe a ostatní vlastní usilovnou aktivitou (všechny ty idealistické pokusy o dokonalou společnost), nebo hédonismus – vyhledávání požitků a slastí –, který je docela pochopitelným útekem před prázdnotou a bolestí života.

Jenomže tím naději nezískáme a smysl životu nedáme. V tuto chvíli je nutný obrat. Musíme se naučit ptát se jinak. Ještě jednou Frankl: „Nezaleží na tom, co my ještě očekáváme od života, jako spíše na tom, co život očekává od nás.“ Už se neptáme my, nýbrž ptá se život nás. „Den co den, hodinu co hodinu nám život klade otázky; otázky, které máme správně zodpovídat, a to ne mudrováním nebo řečí, nýbrž činem, správným jednáním. Na otázku po posledním smyslu lidského života (a utrpení) nemůže být intelektuální odpověď: Odpovědí je celá naše existence, celý náš život.“

Avšak život není nic vágního, ale vždy něco zcela konkrétního a tak otázky a požadavky, které před nás klade, jsou vždy zcela konkrétní. A proto pro každého z nás ojedinelé a jedinečné. Žádný člověk není srovnatelný s druhým, žádná situace se neopakuje. Ale v každé situaci má člověk možnost volby – může se rozhodnout pro rezignaci a může se rozhodnout pro naději. Amen